

Contra Nestorianos

Τοῦ ὁσίου ἁββᾶ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ τοῦ χρυσορρόα λόγος κατὰ Νεστοριανῶν.

1 Πρὸς τοὺς Νεστορίου ὁμόφρονας οὕτως ἀρκτέον τοῦ λόγου· Εἶπατε ἡμῖν, ὧ οὔτοι, τίνα συνέλαβεν ἡ ἀγία παρθένος, τὸν φύσει υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν ἢ ἄνθρωπον; Κἂν μὲν εἴπωσι· Τὸν φύσει υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεόν, ὀρθόδοξοί εἰσιν. Ἐξ ἀνάγκης γὰρ καὶ θεοτόκον τὴν ἀγίαν παρθένον ὁμολογήσουσιν· ἡ γὰρ θεὸν συλλαβοῦσα καὶ τοῦτον σεσαρκωμένον γεννήσασα πῶς οὐ θεοτόκος; Εἰ δὲ εἴπωσιν· Ἄνθρωπον, τότε ὡς αἰρετικοῖς οὕτω διαλεξώμεθα· Τὸν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς υἱὸν καὶ λόγον τὸν προαιώνιον, φύσει υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ φύσει θεὸν λέγετε καὶ ὁμοούσιον τῷ θεῷ καὶ πατρί; Ναί, φήσουσιν. Εἶτά φαμεν· Τὸν τῆς παρθένου υἱὸν φύσει υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ φύσει θεὸν λέγετε; Οὐ, ἐροῦσιν. Τότε φήσομεν· Οὐκοῦν δύο υἱοὺς ὁμολογεῖτε τοῦ θεοῦ, ἓνα κατὰ φύσιν καὶ ἓνα κατὰ χάριν, καὶ δύο υἱοῖς προσκυνεῖτε, καὶ γέγονε καθ' ὑμᾶς τετράς ἢ τριάς. Εἶπατε οὖν ἡμῖν· Πόθεν δύο τὰς ὑποστάσεις κηρύττειν ἐμάθετε; Οὐκ ἀκούετε τοῦ εὐαγγελίου διαρρήδην φάσκοντος· «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος», καὶ μετ' ὀλίγα· «Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»; Πόθεν δὲ καὶ μετὰ τὴν τῆς ἐμψύχου σαρκὸς σύλληψιν, τὴν τοῦ θεοῦ λόγου ἐνοίκησιν λέγετε; Οὐ γέγραπται, ὅτι «εἰσελθὼν πρὸς τὴν Μαριάμ ὁ ἄγγελος εἶπε· Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη καὶ διελογίζετο, ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος· Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπε δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον. Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.» Ἴδου σαφῶς ἀποδέδεικται, ὡς τῆς Μαρίας ζητούσης τὸν τῆς συλλήψεως τρόπον οὐκ εἶπεν ὁ ἄγγελος, ὅτι συλλήψῃ πρῶτον, καὶ τότε ἔσται τοῦ θεοῦ ἡ ἐνοίκησις, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀγίου πνεύματος καὶ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σκηνώσεως ἔσται ἡ σύλληψις, ὥστε πρῶτον γενέσθαι τὴν τῆς δυνάμεως τοῦ ὑψίστου ἐπισκίασιν ἥτοι τοῦ λόγου τὴν σύλληψιν καὶ τότε τὴν τῆς σαρκὸς ὑπαρξιν ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ ὑφισταμένης· Ὅτι δὲ αὐτὸς ὁ λόγος ἐγένετο ἄνθρωπος, Ἰωάννης ὁ θεολόγος κέκραγε λέγων· «Καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο.» Ἐγένετο δὲ ἀμεταβλήτως καὶ ἀτρέπτως· ἄτρεπτον γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀναλλοίωτον.

2 Ὁ λόγος τοίνυν σὰρξ ἐγένετο οὐ τραπείς τὴν φύσιν οὐδὲ φαντάσας τὴν οἰκονομίαν, ἀλλ' ὑπόστασις ὢν μία τῶν τῆς θεότητος ὑποστάσεων ἐγένετο καὶ μία τῶν τῆς ἀνθρωπότητος ὑποστάσεων ἐκ τῆς ἀπειρογάμου παρθένου σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ ἐν τῇ αὐτοῦ ὑπόστασις ὑποστήσας καὶ χρηματίσας αὐτῇ ὑπόστασις. Ὡσπερ γὰρ ἔστι μάχαιρα ἐκ σιδήρου κατεσκευασμένη μία τῶν ὑποστάσεων τῆς τοῦ σιδήρου φύσεως καὶ ἔστι πῦρ ἄπτον μία τῶν ὑποστάσεων τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως καὶ προσελθοῦσα ἡ μάχαιρα τῷ πυρὶ ἐπυρακτώθη καὶ οὐκ αὐτὴν τὴν προὑποστάσαν τοῦ πυρὸς ὑπόστασιν ἔλαβεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀπαρχὴν τινὰ τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως λαβοῦσα

ἐγένετο καὶ αὐτῇ ὑπόστασις, καὶ γέγονεν ἡ μάχαιρα ἢ πρότερον ἀπλῆ ὑπόστασις οὕσα μόνῃς σιδήρου φύσεως σύνθετος ὑπόστασις, γεγонуῖα καὶ πυρὸς φύσεως ὑπόστασις, καὶ ἔχει τὴν τε τοῦ σιδήρου φύσιν ἀναλλοίωτον καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ προσληφθεῖσαν τοῦ πυρὸς φύσιν ἀμείωτον, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ὑπόστασις ὢν μία τῶν τῆς θεότητος ὑποστάσεων πᾶσάν τε τὴν τῆς θεότητος φύσιν ἐν ἑαυτῷ ἔχων ἀνελλιπῆ, προσελάβετο ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου σάρκα ἐνυπόστατον, οὐχ ὑπόστασιν, ἐν αὐτῷ δὲ μᾶλλον ὑποστάσαν, ἀπαρχὴν τῆς ἡμετέρας φύσεως· καὶ πρότερον ἀπλῆ οὕσα γέγονεν ὕστερον σύνθετος, οὐ φύσις σύνθετος, ἀλλ' ὑπόστασις, σύνθετος δὲ ἐκ τῆς προϋπαρχούσης ἐν αὐτῇ θεότητος καὶ ἐκ τῆς ὕστερον προσληφθείσης σαρκὸς ἐψυχωμένης ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ.

3 Εἰ δέ φατε, ὅτι, ὡσπερ ἀμαρτία καὶ κατάρα ἐγένετο, οὕτω καὶ σὰρξ, φαμέν, ὅτι οὐκοῦν, ὡσπερ ἐπ' ἀναιρέσει ἀμαρτίας καὶ κατάρας ἐγένετο ἀμαρτία καὶ κατάρα, οὕτω καὶ ἐπ' ἀναιρέσει σαρκὸς σὰρξ ἐγένετο, ἢ ὡσπερ ἐπὶ συστάσει καὶ ἀνακαινισμῶ σαρκὸς σὰρξ ἐγένετο, οὕτως ἐπὶ συστάσει καὶ ἀνακαινισμῶ ἀμαρτίας καὶ κατάρας ἀμαρτία καὶ κατάρα ἐγένετο· ἀλλ' ἀμαρτία μὲν καὶ κατάρα οὐκ οὐσία οὐδὲ κτίσμα θεοῦ, σὰρξ δὲ κτίσμα θεοῦ. Οὐκ ἄρα, ὡς ἀμαρτία καὶ κατάρα γέγονεν, οὕτω καὶ σὰρξ ἐγένετο.

4 Τίς ὁ μετασχὼν παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκός; Ἄνθρωπος γὰρ ψιλὸς σὰρξ καὶ αἷμα τυγχάνων οὐ μετέχειν λέγεται σαρκὸς καὶ αἵματος. Εἰ κατὰ πάντα ἡμῖν ὁμοιώθη, τίς ὁ ὁμοιωθεὶς; Τὸ γὰρ τισὶν ὁμοιούμενον εἶναι πάντως ἀνάγκη διάφορον.

5 Πῶς «ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γεννώμενον ἐκ γυναικός»; ὁ γὰρ μὴ ὢν οὐκ ἀποστέλλεται. Τί οὖν ὢν, τί ἐκ γυναικὸς γέγονεν, εἶπατε. 6 Εἰ μὴ κατὰ φύσιν υἱὸς θεοῦ ὁ ἐκ παρθένου καὶ φύσει θεός, πῶς «ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς»; Δῆλον, ὡς ἐξωσθέντος τοῦ κατὰ φύσιν ἢ τετράδι λατρεύομεν καὶ πᾶσαι αἱ νοεραὶ δυνάμεις καὶ ἀνθρωπολάτραι ἐσμέν.

7 «Τὴν δόξαν μου ἐτέρω οὐ δώσω», φησὶν ὁ θεός. Πῶς οὖν, εἰ ἄλλος παρὰ τὸν φύσει υἱὸν θεοῦ καὶ θεὸν ὁ ἐκ παρθένου, προσκυνεῖται καὶ λατρεύεται;

8 Εἰ μὴ φύσει υἱὸς θεοῦ καὶ θεός ὁ Ἰησοῦς ὁ τῆς παρθένου υἱός, πῶς «ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων»; Εἰ δὲ τῷ κατὰ φύσιν υἱῷ μόνῳ κάμπτει πᾶν γόνυ, πῶς τῷ θεῷ, εἰ μὴ καὶ ἄνθρωπος εἶη ὁ αὐτός, «τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα» χαρίζεται; Ὡς γὰρ θεός οὐ λαμβάνει· ἔχει γὰρ αὐτὸ προαιωνίως.

9 Εἰ «ὁ Χριστὸς» ἐξ Ἰουδαίων «τὸ κατὰ σάρκα», λείπεται αὐτὸν καὶ ἐξ ἄλλου καθ' ἕτερον νοεῖσθαι καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι· τὸ γὰρ εἰπεῖν «κατὰ σάρκα» προσδιωρίσατο, ὡς ἐξ ἄλλου καθ' ἕτερον· καὶ τίνας ἢ κατὰ τί εἰ μὴ ἐκ θεοῦ καθὼ θεός; «ὄντα» γὰρ καὶ «θεὸν» καὶ «εὐλογητὸν» καὶ «ἐπὶ πάντων» αὐτὸν καλῶν ταῦτα σημαίνει. Ὅτι «ὁ ὢν θεός εὐλογητὸς ἐπὶ πάντων» προαιωνίως ἐκ πατρὸς. Θεὸς γὰρ ἐκ θεοῦ δῆλον ἔσται «τὸ κατὰ σάρκα» ἐξ Ἰουδαίων γέγονεν, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος.

10 Ὁ μακάριος Παῦλός φησι· «Τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς.» Εἶπατε, τίς «ὁ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων», ὃς «οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών»; Ἄνθρωπος

οὐκ ἔστιν ἐν μορφῇ θεοῦ· οὐκ ἐν φύσει θεοῦ γὰρ ὁ ἄνθρωπος. Φύσιν γὰρ τὴν μορφὴν οἶδεν ὁ σύμπαρ τῶν ἁγίων χορός. Καὶ δούλος οὐ κενοῖ ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαμβάνων. Πῶς γὰρ λαμβάνει, ὅπερ ἐστί; Καὶ πῶς ἄνθρωπος ἀνθρώποις ὁμοιοῦται ἢ ὑπήκοος τῷ θεῷ γενόμενος ταπεινοῖ ἑαυτόν; Ἄνθρωπος γὰρ μᾶλλον ὑψοῦται ὑπήκοος τῷ θεῷ γινόμενος καὶ ἴσος τῷ θεῷ καθιστάμενος ἀρπαγμὸν ἠγείται. Ὡστε περὶ τοῦ φύσει υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ θεοῦ ταῦτα εἴρηται, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος. Οὐ γὰρ ἄνθρωπος ὢν πρότερον ὕστερον θεὸς ἐχρημάτισεν—οὕτω γὰρ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο—, ἀλλὰ θεὸς ὢν ἀπ' ἀρχῆς ὕστερον γέγονεν ἄνθρωπος. Καὶ ὡς μὲν θεὸς ὢν κατὰ φύσιν ταπεινοῖ ἑαυτὸν γενόμενος ἄνθρωπος· ὡς δὲ γενόμενος ἄνθρωπος ὑπερυψοῦται τῷ «ὑπὲρ πᾶν ὄνομα» ὀνόματι τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. Ὁ αὐτὸς γὰρ ἦν καὶ ἔστιν υἱὸς θεοῦ καὶ θεὸς κατὰ φύσιν καὶ υἱὸς ἀνθρώπου ἐγένετο καὶ ἄνθρωπος κατὰ φύσιν· οὕτω γὰρ ὁ θεῖος ἀπόστολος ἀπεφήνατο. Οὐ γὰρ εἶπεν· Ἄνθρωπος ὢν ἐγένετο θεός, ἀλλ' «ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ»· οὐχ ὑψοῦται γὰρ ὁ ὕψιστος, ἀλλὰ ταπεινοῖ ἑαυτὸν ἐκουσίως ἄνθρωπος γενόμενος. Οὐ περὶ ἄλλου τοίνυν τὴν ταπείνωσιν ἔφη καὶ περὶ ἄλλου τὴν ὑψωσιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ αὐτοῦ. Εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ τοῦτο κάκεῖνο δεξάμενος, τὸ μὲν καθὸ θεὸς ὢν γέγονεν ἄνθρωπος, τὸ δὲ καθὸ ἄνθρωπος γεγωνὼς ὠκειώσατο τὰ τῆς φύσεως, καὶ οὕτως ὑπερυψῶσθαι λέγεται.

11 Φησὶν ὁ κύριος πρὸς τὸν πατέρα· «Πάτερ, δόξασόν με τῇ δόξῃ, ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.» Εἰ θεὸς μόνον, πῶς δοξάζεται; Εἰ δὲ μόνον ἄνθρωπος, πῶς πρὸ αἰώνων εἶχε τὴν δόξαν;

12 «Οὐκ ἔσται ἐν σοὶ θεὸς πρόσφατος.» Πῶς οὖν θεοποιεῖται καθ' ὑμᾶς ἄνθρωπος τῇ πρὸς τὸν λόγον σχετικῇ συναφείᾳ καὶ κοινωνίᾳ τῷ πατρὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀξίας δείκνυται; Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἄνθρωπον προσφάτως θεοποιεῖσθαι φάσκομεν, ἀλλὰ τὸν προαιώνιως ὄντα υἱὸν θεοῦ καὶ θεόν, σαρκουῖσθαι ἀτρέπτως· μεμένηκεν γὰρ οὐδὲν ἔλαττον θεὸς καὶ γενόμενος ἄνθρωπος.

13 Ὁ μακάριος Παῦλός φησιν· «Εἰ γὰρ εἰσι θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.» Ἔνα «Χριστόν, δι' οὗ τὰ πάντα», φησί. Ποῖόν φατε τοῦτον; Ἄλλ' εἰ μὲν τὸν ἐκ παρθένου, ἀνάγκη ὑμᾶς τὸν αὐτὸν λέγειν τὸν ἐκ θεοῦ τὸν προαιώνιον, τὸν «δι' οὗ τὰ πάντα». Εἰ δὲ τὸν ἐκ θεοῦ ἄλλον ὄντα παρὰ τὸν ἐκ παρθένου, οὐ Χριστὸς καθ' ὑμᾶς ὁ ἐκ παρθένου· ἕνα γὰρ Χριστὸν ἔφησεν τὸν «δι' οὗ τὰ πάντα». Εἰ δὲ τὸν ἐκ παρθένου ἄλλον ὄντα παρὰ τὸν ἐκ θεοῦ, ἢ δύο δημιουργοὺς φήσετε τοῦ παντός ἢ οὐκ ἔσται ὁ ἐκ θεοῦ Χριστὸς οὐδὲ δημιουργός. 14 Φησὶν ἡ γραφή, ὅτι, «ὃς ὁμολογήσει, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.» Οὐκ εἶπεν υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλ' «ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ», ὁ μόνος, ὁ εἷς.

15 Δύο φύσεις φατὲ τοῦ Χριστοῦ ἢ μίαν; Δύο, φασί. Ποίας ταύτας; Θεότητα πάντως καὶ ἀνθρωπότητα. Πῶς οὖν οὐ θεὸς φύσει καὶ ἄνθρωπος φύσει, εἰ δύο φύσεις ἔχει; Εἰ σχετικὴν φατε τὴν ἔνωσιν τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκός, ποῦ ἢ κένωσις, ποῦ ἢ σάρκωσις, ποῦ ἢ ἐνανθρώπησις; Εἰ γὰρ ἐπὶ σχετικῆς ἐνώσεως ταῦτα ἐκλάβοιτε, πλείστας θεοῦ σαρκώσεις καὶ ἐνανθρωπήσεις, εἰ καὶ μερικάς, εἰσάξετε· πολλοῖς γὰρ θεοφόροις ἀνδράσι, δικαίοις, πατριάρχαις καὶ προφήταις σχετικῶς ἠνώθη θεός. Ἐφ' ἐκάστου οὖν καθ' ὑμᾶς σάρκωσιν καὶ ἐνανθρώπησιν ὑπομεμένηκε. 16 Μιχαίας ὁ προφήτης περὶ τοῦ ἐκ παρθένου τεχθέντος ἐν Βηθλεὲμ ὠδέ φησι· «Καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀφ' ἡμερῶν αἰῶνος.» Πῶς τούτου αἱ ἔξοδοι ἀπ' ἀρχῆς ἀφ' ἡμερῶν αἰῶνος, εἰ μὴ καὶ θεὸς εἶη ὁ αὐτὸς προαιώνιος;

17 Ὁ κύριος τὴν προαιώνιον ὑπαρξίν ἑαυτῷ μαρτυρῶν φησιν· «Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί», καὶ πάλιν· «Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ». Πῶς ὁ ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, ὁ υἱὸς Ἀβραάμ, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἦν εἰ μὴ ὡς θεός; Πῶς δὲ υἱὸς ἐστὶ τοῦ Ἀβραάμ ὁ αὐτὸς εἰ μὴ ὡς ἐπ' ἐσχάτων γενόμενος ἄνθρωπος; «Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ»; Πῶς υἱὸς ἀνθρώπου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε καὶ ἔστιν ἐν τῷ οὐρανῷ; Καὶ πῶς «ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ» ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ ὅτι ὁ αὐτὸς θεὸς ὢν καὶ ἄνθρωπος καθὼς μὲν θεὸς συγκαταβατικῶς κάτεισι καὶ σαρκουῖται καὶ ἄνθρωπος γίνεται καὶ τῶν οὐρανῶν οὔτε μὴν τῶν πατρικῶν οὐκ ἐξίσταται κόλπων, καθὼς δὲ ἄνθρωπος γέγονεν, «ἄνεισιν, ὅπου ἦν τὸ πρότερον» ὡς θεός, καθὼς αὐτὸς πάλιν ὁ ἀψευδής, ἡ ἐνυπόστατος ἀλήθεια, εἶρηκε· «Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀνερχόμενον, ὅπου ἦν τὸ πρότερον»; Ὡς γὰρ θεὸς προαιώνιος τέ ἐστι καὶ ἀπερίγραπτος, κἂν εἰ καταβεβηκέναι λέγεται-κατάβασιν γὰρ ἐπ' αὐτοῦ τὴν συγκατάβασιν φάμεν καὶ ταπεινώσιν καὶ τὴν ἐπὶ γῆς φανέρωσιν-, ὡς δὲ ἄνθρωπος πεφηνῶς περιγραπτὸς καὶ ὑπὸ χρόνον.

18 Ἰωάννης ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστής φησιν· «Οὗτός ἐστι, περὶ οὗ εἶπον· Ὅπισω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Κἀγὼ οὐκ ἤδην αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτίζων», καὶ «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου.» Σύνετε, ὅπως ἄνδρα λέγων καὶ ἀμνὸν ὀνομάζων οὐχ ἕτερον φησὶ τὸν αἴροντα τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου καὶ τὸ μέγα τοῦτο καὶ ἐξαισίον ἀληθῶς καὶ θεοπρεπὲς ἀξίωμα προσενέμηκεν αὐτῷ. Ἐμπροσθεν δὲ καὶ πρῶτον εἶναι φησὶν αὐτοῦ, καίτοι κατόπιν ἐρχόμενον, κατὰ γένημι τὸν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως χρόνον. Εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ὀψιγενὴς ὡς ἄνθρωπος ὁ Ἑμμανουήλ, ἀλλ' ἦν πρὸ παντὸς αἰῶνος ὡς θεός. Αὐτοῦ τοιγαροῦν καὶ τὸ πρόσφατον ἀνθρωπίνως καὶ τὸ αἰδίον θεϊκῶς. Διὸ καὶ Ζαχαρίας, ὁ Ἰωάννου πατήρ, τῷ ἑαυτοῦ παιδί προφητεῦν φησὶ· «Καὶ σύ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ.»

19 Ὁ ἐκ παρθένου υἱὸς ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· «Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;» Ἐτέρων οὖν λεγόντων ἕτερον καὶ ἓνα τῶν προφητῶν ὑποτοπαζόντων οὐκ ἀποδεξάμενος ὡς μὴ τάληθῇ φασκόντων πάλιν ἠρώτα· «Ἑμεῖς δὲ» οἱ πλέον τῶν ἄλλων εἰδότες «τίνα με λέγετε;» Τότε ὁ πανάριστος Πέτρος, ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης, οὐ γυμνὸν οὐδ' ἄσαρκον καταθεώμενος λόγον οὐδὲ ψιλὸν καὶ θεοφόρον ἄνθρωπον, ἀλλ' υἱὸν θεοῦ καὶ θεὸν φύσει καὶ φύσει γενόμενον ἄνθρωπον καὶ ἓνα τοῦτο τε κάκεινο ὄντα Χριστόν· «Σὺ εἶ ὁ Χριστός», ἔλεγεν, «ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.» Οὐκ εἶπεν· Χριστός, ἀσυνάρθρος, ἀλλ' «ὁ Χριστός» ὁ προσδοκώμενος, ὁ προφητευόμενος, καὶ οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλ' ἐπήγαγεν «ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος». Οὐκ εἶπεν· Υἱός, ἀλλ' «ὁ υἱός», ὁ μονογενής, ὁ εἷς, ὁ προαιώνιος, ἀκήκοέ τε· «Μακάριος εἶ, Σίμων Βᾶρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» «Οὐδεὶς γὰρ ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ.»

20 Καὶ οἱ μαθηταὶ τῆς ἐπὶ τῆς θαλάσσης πορείας τὴν θεοσημεῖαν κατατεθηπότες ἔφασαν· «Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.» Ἄλλ' εἰ νόθος καὶ εἰσποιητός, οὐκ «ἀληθῶς». Ἐγκαλείσθωσαν τοίνυν οἱ μακάριοι μαθηταὶ πρὸς ὑμῶν.

21 Εἰ μία φύσις τῆς ἁγίας τριάδος καὶ μία ἐνέργεια καὶ πάντα ἐπ' αὐτῆς κοινὰ πλὴν τῆς ὑποστάσεως, σχέσει δὲ καὶ ἐνεργείᾳ ἦνωτο ὁ θεὸς λόγος τῇ σαρκὶ τῇ

ἐψυχωμένη ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ καὶ οὐ καθ' ὑπόστασιν, οὐδὲν ἔλαττον καὶ ὁ πατήρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ταύτη ἦνωντο. Εἰ δὲ ἴση ἡ ἔνωσις καὶ μία πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἁγίου πνεύματος πρὸς τὴν σάρκα, λεγέσθω ὁ ἐκ παρθένου τεχθεὶς πατήρ καὶ υἱὸς καὶ πνεῦμα ἅγιον. Τίς γὰρ ἡ ἀποκλήρωσις τὸν λόγον μόνον καὶ υἱὸν ὀνομάζεσθαι θεοῦ; Εἰ δὲ ὁ υἱὸς μόνος ἔσχεν πρὸς αὐτὸν τὴν κατὰ σχέσιν καὶ ἐνέργειαν ἔνωσιν, ἕτεροενεργῆς ἔσται παρὰ τὸν πατέρα καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ ἄτοπον. Εἰ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἡ ἔνωσις γέγονεν, οὐδὲν ἄτοπον ἔψεται· ἕτεροὑπόστατος γὰρ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα.

22 Ὁ μακάριος Παῦλος φησιν· «Εἷς θεὸς καὶ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα.» Ἄνθ' ὅτου Ἰησοῦς Χριστὸς ἀμέσως τῷ πατρὶ συντάττεται μεσολαβοῦντος οὐδενός; Εἶτα ὅποι ποτὲ τὸν μονογενῆ θήσομεν εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον ἀναβιβάζοντες ἄνθρωπον, καὶ τοῦτον, καθὼς φατε, ἐνεργούμενον ὑπ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ τιμώμενον; Εἴ φατε, ὅτι, ὡσπερ ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη μὲν ἐν Βηθλεέμ, Ναζωραῖος δὲ ἐκλήθη διὰ τὴν ἐν Ναζαρέτ κατοίκησιν, οὕτω καὶ ὁ θεὸς λόγος ἄνθρωπος ἐκλήθη διὰ τὴν ἐν ἀνθρώπῳ κατοίκησιν, οὐκοῦν οὐ σὰρξ οὐδ' ἄνθρωπος γεγένηται οὐδ' εἰκότως ἂν ἄνθρωπος ὀνομάζοιτο, ἀλλὰ σαρκῆος καὶ ἀνθρωπαῖος ὡς Ναζωραῖος· οὐ γὰρ Ναζαρέτ κέκληται ὁ Χριστός, ἀλλὰ Ναζωραῖος.

23 Εἰ διὰ τὴν ἐν ἀνθρώπῳ κατοίκησιν καὶ σχετικὴν ἔνωσιν ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ὀνομάζεται, οὐκοῦν καὶ ὁ πατήρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἄνθρωποι ὀνομαζέσθωσαν· κατοικεῖ γὰρ ἐν ἡμῖν τῆς ἁγίας τριάδος τὸ πλήρωμα διὰ τοῦ πνεύματος. Καὶ γοῦν φησιν ὁ πάνσοφος Παῦλος· «Οὐκ οἶδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἔστε καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;», καὶ αὐτὸς ὁ Χριστός· «Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα». Ἄλλ' οὐδαμῶς ἄνθρωπος εἴρηται ὁ πατήρ, οὔτε μὴν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τὸ κατοικεῖν ἐν ἡμῖν. Οὐκοῦν οὐδὲ ὁ υἱὸς διὰ τὴν ἐν ἀνθρώπῳ κατοίκησιν ἄνθρωπος ὀνομάζεται, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς κατ' οὐσίαν γενόμενος ἄνθρωπος.

24 Εἰ, ἐπεὶ περ ἦν ὁ λόγος ἐν τῷ Χριστῷ, σημείων γέγονεν ἀποτελεσθῆς, ἕνα που τάχα τῶν ἁγίων προφητῶν εἶναι αὐτόν φατε· ἐνήργηκε γὰρ καὶ διὰ χειρὸς ἁγίων τὰς θεοσημίας. 25 Ἑγείσθαι γέγραπται ὁ Χριστὸς παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τὴν ἐπιδημίαν δεδέχθαι τοῦ πνεύματος. Πῶς οὖν ἐν ἁγίῳ βαπτίζει πνεύματι καὶ τὰ μόνη πρέποντα τῇ θεῖα φύσει πληροῖ; Χορηγὸς γάρ ἐστιν ἁγιασμοῦ. Καὶ τοῦτο δεικνύς ὡς ἴδιον ἀγαθὸν φησι· «Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἀμαρτίας, ἀφέωνται· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.» Ἀγιάζεται τοίνυν καθὼς ἄνθρωπος, αγιάζει δὲ καθὼς θεός, εἷς ὢν ὁ αὐτός.

26 Γέγραπται περὶ Χριστοῦ· «Ὁς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἰκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτόν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθε, ἀφ' ὧν ἔπαθε, τὴν ὑπακοὴν καὶ τελειωθείς ἐγένετο πᾶσι τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου.» Ἔτι καὶ αὐτὸς ὁ κύριος· «Θεέ μου, θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες;» Εἰ μὲν περὶ ψιλοῦ ἀνθρώπου ταῦτα ἐλέγετο, ἀκηδιῶντος ἄρα καὶ ἀφόρητον ποιουμένου τοῦ πειρασμοῦ τὴν ἔφοδον καὶ δέει νενικημένου καὶ οὐ γενναίου τὸν τρόπον οὐδ' ἀνδρικὸν ἔχοντος φρόνημα–ἀλύοντος γὰρ ἐκ μικροψυχίας τὰ ῥήματα· «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου», καὶ «νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρακται», καὶ «πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο»–, ταῦτα τὰ ῥήματα ἢ μὴ εἰδότος τὸ θεῖον θέλημα ἢ ἀντιπίπτοντος τῷ θεῖῳ θελήματι· εἰ δὲ ὡς περὶ θεοῦ γυμνοῦ ἀνθρωπότητος, ἀπειοικότα πάντα καὶ ἀπεμφαίνοντα. Περὶ δὲ θεοῦ σεσαρκωμένου καὶ ἐνηνθρωπηκότος

καὶ τοῖς οἰκείοις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πάθει τὰ πάθη ἡμῶν θεραπεύοντος καὶ ὑπογραμμὸν ἡμῖν καταλιμπάνοντος, λίαν ἐπιτετευγμένως. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ «ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καίπερ ὢν υἱός.» Κατατέθηκε γὰρ τὸ μυστήριον ὁ πνευματοφόρος Παῦλος καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ οἰκονομίαν καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλάνθρωπον συγκατάβασιν, ὅτι «καίπερ ὢν υἱός» «ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ» ταῦτα πάντα ὑπέμεινε τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, ἵνα νευρώσῃ ταύτην κατὰ τῶν παθῶν καὶ διδάξῃ ἡμᾶς ἐν τοῖς πειρασμοῖς πρὸς θεὸν βλέπειν καὶ αὐτὸν πρὸς ἐπικουρίαν καλεῖν καὶ ὅσον πρὸς τελείωσιν καὶ πρὸς ποῖα γέρα καταλήγει ἢ τῶν παθῶν ὑπομονὴ καὶ ὑπακοή. Διὸ καὶ ὁ μακάριος ἔγραφε Πέτρος· «Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἀμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομένετε; Ἄλλ' εἰ ἀγαθοποιούντες καὶ πάσχοντες ὑπομένετε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῶ, ὅτι καὶ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ.» Οὐκοῦν οὐκ ἄνθρωπος μόνον οὐδὲ γυμνὸς θεός, ἀλλὰ θεὸς σεσαρκωμένος ὢν ὁ Χριστὸς «ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ» πέπονθέ τε καὶ δέδρακε ταῦτα «ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν», ἐπεὶ πῶς ἐπιτιμᾷ τῷ Πέτρῳ φήσαντι· «Ἰλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο», ὅτε τὸ πάθος αὐτοῖς προὔλεγεν.

27 Εἰ λέγοιτο «προκόπτειν ὁ Ἰησοῦς σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι», μὴ ψιλὸν ὑποτόπαζε ἄνθρωπον, ἀλλὰ θεὸν ἐνανθρωπήσαντα καὶ σεσαρκωμένον, ἐφιέντα τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ διὰ τῶν οἰκείων τῆς ἰδίας εἶναι φύσεως, ἵνα μὴ τέρας νομισθῇ ἢ ἐνανθρώπησις.

28 Τολμᾷ ὁ Παῦλος, καὶ οὐκ ἄνθρωπον καλεῖν τὸν Ἰησοῦν, οὐχ ὡς οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς καὶ θεὸν ὄντα. Γράφει γοῦν πρὸς Γαλάτας· «Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ», καὶ ἄλιν· «Γνωρίζω ὑμῖν τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὐδὲ ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.» Γέγραπται· «Οὐκ ἄγγελος, οὐ πρέσβυς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς.» Φησὶν ὁ Παῦλος· «Γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητὰ καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπη σεν ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν.» Ὁ λυπούμενος καὶ ἀπευχόμενος τὸ ποτήριον πῶς «ἑαυτὸν παρέδωκεν», εἰ μόνον ἄνθρωπος ἦν;

29 Ὁ μακάριος Πέτρος φησί· «Χριστοῦ οὖν παθόντος σαρκί.» Τίνος ἔνεκεν προσέθηκε τὸ «σαρκί» εἰ μὴ εἰδώς, ὅτι θεὸς ἦν ἀπαθὴς τῇ θεότητι; Εἰ ψιλὸς ἄνθρωπος ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, πῶς «ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ δύναμις θεοῦ ἔστι;» καὶ πῶς «ὁ τὸ αἷμα αὐτοῦ κοινὸν ἠγησάμενος» κατακέκριται, ὡς «τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας»;

30 Πῶς Χριστὸς ἀνιέναι ἑαυτὸν φησιν, «ὅπου ἦν τὸ πρότερον»; Οὔτε γὰρ ὡς θεὸς ἄνεισιν–ἀπερίγραπτος γάρ, τὸ δ' ἀνιέναι καὶ κατιέναι περιγραπτῆς φύσεως–οὔτε ὡς ἄνθρωπος ἦν ἐν οὐρανῷ πρὶν ἀνελθεῖν, ἀλλ' ἄνεισιν ὡς ἄνθρωπος, «ὅπου ἦν τὸ πρότερον» ὡς θεός· θεὸς γὰρ ὁ αὐτὸς ἅμα καὶ ἄνθρωπος.

31 Γέγραπται· «Οὕτως ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.» Ποία ἀγάπης ὑπερβολή, εἰ κοινὸν ἄνθρωπον χάριτι υἰοποιηθέντα ὑπὲρ ἡμῶν ἔδωκε; Πῶς δὲ καὶ μονογενῆς ὁ υἱοθεσία τετιμημένος καὶ οὐ φύσει ὢν υἱὸς τῆς γραφῆς λεγοῦσης· «Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες», καὶ «ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι»; Ἄλλ' ὡσπερ πολλῶν ὄντων θεῶν θέσει καὶ χάριτι εἰς ἔστιν ὁ φύσει θεός, οὕτω καὶ πολλῶν υἱοθεσία τετιμημένων εἰς ἔστιν ὁ φύσει υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ μονογενής, ὃν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν.

32 Ἰωάννης ὁ θειότατος ἀνακέκραγε λέγων· «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, αὐτὸς ἐξηγήσατο.» Τίς δὲ ὁ ἐξηγησάμενος εἰ μὴ ὁ ἐκ παρθένου τεχθεὶς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεὶς; «Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη.» Πῶς ὤφθη ἐπὶ τῆς γῆς «καὶ συναναστράφη ἀνθρώποις» εἰ μὴ γενόμενος ἄνθρωπος; Αὐτὸς γὰρ ἔφη· «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε.»

33 Φησὶν ὁ ἀπόστολος· «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος, ἐξ οὐρανοῦ.» Οὐ γὰρ ἐξ οὐρανοῦ τὸ σῶμα κεκόμισται, ἀλλὰ θεὸς ὢν καὶ φύσει θεοῦ υἱὸς «ἐξ οὐρανοῦ» καταβέβηκε καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, δεύτερος Ἀδάμ, ὡς ἀρχὴ δευτέρα τῶν ἀναπλαττομένων καὶ πρὸς ἀφθαρσίαν διὰ τῆς ἀναστάσεως μεταστοιχειουμένων. Διὸ καὶ φησιν· «Ὁ πρῶτος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ δεύτερος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.»

34 Φησὶν ὁ κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.» Καὶ Παῦλος ὁ θειότατός φησιν· «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθητε.» Ἐνὸς υἱοῦ ἐμνημόνευσεν ὁ κύριος εἰπὼν· «Καὶ τοῦ υἱοῦ», οὐχὶ δέ· Καὶ τῶν υἱῶν. Ὁ δὲ ἀπόστολος εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον βεβαπτίσθαι ἡμᾶς φησιν. Ἐξώσθη τοίνυν καθ' ὑμᾶς ὁ φύσει υἱὸς καὶ εἰσκεκόμισται ὁ υἰοθετηθεὶς διὰ χάριτος. Ἡ εἰς τετράδα ὑμεῖς ἐβαπτίσθητε. Οὐ γὰρ ἡμεῖς, μὴ γένοιτο· ἡμεῖς γὰρ βεβαπτίσμεθα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος καὶ σταυρωθέντος σαρκὶ καὶ ἀναστάντος καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀδιαίρετον. Μεμένηκε γὰρ οὐχ ἦττον τῷ πατρὶ ὁμοούσιος καὶ ἐνανθρωπήσας ὁ φύσει υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ θεὸς ὁ μονογενὴς, καθὼς καὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκει τὸ σύμβολον·

35 «Πιστεύομεν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. Καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.» Ὅρα, ὅπως τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἢ πληθὺς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἔφησε, τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ πατρὸς γεννηθέντα καὶ οὐ ποιηθέντα, τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρί, τὸ ἐκ τοῦ φωτός φῶς, τὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ θεὸν ἀληθινόν, τὸν σαρκωθέντα καὶ πεπονθότα σαρκὶ καὶ ἀναστάντα καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ κεκαθικότα ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· ἐμφατικώτατον γὰρ ἐστὶ τὸ «καὶ πάλιν ἐρχόμενον», ὡς καὶ ἤδη ἐξ οὐρανῶν ἐλήλυθεν, ὅτε καθ' ἑκούσιον κένωσιν σαρκωθείς ἐνηθρώπησεν. Οὐ γὰρ ἄλλον τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ πατρὸς γεννηθέντα καὶ ἄλλον τὸν ἐκ παρθένου σαρκωθέντα ἔφησαν, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτόν.

36 Ἀλλ' ἔρεῖς· Αὐτὸν οὖν ἄρα φαμέν τὸν ἐκ θεοῦ πατὸς λόγον παθεῖν δι' ἡμᾶς; Πάνυ μὲν οὖν, σαρκὶ μέντοι καὶ οὐ θεότητι. Εἴπερ ἐστὶν ἀληθὴς ὁ Παῦλος λέγων περὶ αὐτοῦ· «Ὅς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ

ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ὄρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα συνέστηκε, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας· ὅς ἐστιν ἀπαρχή, πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων.» Ἴδου γάρ, ἰδοὺ καὶ μάλα σαφῶς τὴν εἰκόνα τοῦ ἀοράτου θεοῦ, τὸν «πρωτότοκον πάσης κτίσεως», ὀρατῆς τε καὶ ἀοράτου, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, κεφαλὴν δεδόσθαι τῆς ἐκκλησίας φησίν, εἶναι δὲ καὶ ἐκ νεκρῶν πρωτότοκον, «ὃς ὑπέμεινεν σταυρὸν αἰσχύνης καταφρονήσας.» Οὐ γὰρ ἄνθρωπον ἀπλῶς συναφεία τῇ πρὸς αὐτόν– οὐκ οἶδ' ὅπως–, ὡς ὑμεῖς λέγετε, τετιμημένον ὑπὲρ ἡμῶν δίδοσθαι φαμέν, ἀλλ' ἔστιν αὐτὸς ὁ τῆς δόξης κύριος ὁ ἐσταυρωμένος. «Εἰ γὰρ ἔγνωσαν», φησίν, «οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.»

37 Πῶς οὖν ὁ αὐτὸς καὶ πέπονθε καὶ οὐ πέπονθεν; Εἰ γὰρ ὅλως οὐ πέπονθε ὡς θεός, πεπονθέναι δὲ λέγεται, πῶς ἂν εἴη θεός; Οὐκοῦν ὁ παθὼν νοοῖτο μόνος ὁ ἐκ σπέρματος Δαυίδ. Καίτοι πῶς οὐκ ἀδρανοῦς διανοίας ταῦτα φάναι; Οὐ γὰρ κοινὸν ἄνθρωπον δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ πατήρ σχετικῆ συναφεία καὶ υἰοθεσία τετιμημένον· γράφει γὰρ ᾧδε· «Οὕτως ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχη ζωὴν αἰώνιον.» Ἐπειδὴ οὖν ἤθελε διὰ τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν παθεῖν, ἀδύνατον δὲ τοῦτο δίχα σαρκὸς διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν φύσει ἀπαθῆ ὡς θεόν, τὴν τοῦ παθεῖν δεκτικὴν προσελάβετο σάρκα καὶ θεὸς ὢν γέγονε καὶ ἄνθρωπος, ἵνα δύναίτο παθεῖν. Ὡστε ἄμφω αὐτῷ προσῆν· σαρκὶ μὲν τὸ παθεῖν, θεότητι δὲ τὸ μὴ παθεῖν· ἦν γὰρ ἐν ταυτῷ θεὸς τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός. Ἀσθενὴς μὲν οὖν πᾶσα παραδειγμάτων ἐπίνοια πρὸς γε τρανὴν τοῦ μυστηρίου ἐξεικόνισιν, ὅμως γέ τοι πρὸς ἰσχνὴν φαντασίαν τόδε φαμέν· Ὡσπερ σίδηρος ἤγουν ἐτέρα τις ὕλη τοιαύτη ταῖς τοῦ πυρὸς ὀμιλήσασα προσβολαῖς εἰσδέχεται μὲν αὐτὸ καὶ κατωδίνει τὴν φλόγα, εἰ δὲ πλήττοιο τυχὸν ὑπὸ τοῦ παύοντος, δέχεται μὲν ἡ ὕλη τὸ βλάβος, ἀδικεῖται δὲ ὅλως πρὸς τοῦ παύοντος οὐδὲν ἢ τοῦ πυρὸς φύσις, οὕτω νοήσεις καὶ ἐν τῷ σαρκὶ λέγεσθαι παθεῖν, θεότητι δὲ μὴ παθεῖν τὸν υἱόν.

38 Ἐπειδὴ τὰς τε προφητικὰς καὶ εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περὶ 38 Χριστοῦ φωνὰς πῆ μὲν ὡς περὶ ἀνθρώπου, πῆ δὲ ὡς περὶ θεοῦ, πῆ δὲ ὡς περὶ θεοῦ ἅμα καὶ ἀνθρώπου διαλεγόμενας εὐρίσκομεν, τίνα τρόπον μὴ ἐναντιολογεῖσθαι ταύτας πρὸς ἀλλήλας φήσομεν, εἰ μὴ πού τὸν φύσει υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ θεὸν εἴπομεν, φύσει γεγενῆσθαι ἄνθρωπον εἶναι τε μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, τὸν αὐτὸν θεὸν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον; Οὕτω γάρ, «εἰ καὶ ἐσταυρώθη ἔξ ἀσθενείας σαρκὸς» κατὰ τὸν ἀπόστολον, «ἀλλὰ ζῆ ἐκ δυνάμεως θεοῦ» καὶ ἐγήγερται παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτὸν ἐξανέστησε καὶ ἀνείληπται καὶ αὐτεξουσίως ἄνεισι καὶ κεκάθικεν «ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου».

39 Εἰ οὐκ ἀμέσως ἰδία τοῦ λόγου γέγονε ἡ ἀπορρήτως αὐτῷ ἐνωθεῖσα σὰρξ, πῶς ἂν νοοῖτο ζωοποιός; «Ἐγὼ γάρ εἰμι», φησίν, «ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς καὶ ζωὴν δίδους τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις φάγη ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δέ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.» Εἰ μὲν μὴ παρὰ τοῦ κατεληλυθότος αὐτοῦ ταῦτα ἐλέγετο, εἴπομεν ἂν ὡς ἐξ ἀνθρώπου υἰοθετηθέντος λέγεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ φησιν, «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς», πῶς ἢ σὰρξ αὐτοῦ ἐτέρου ἂν εἴη παρ' αὐτόν; Εἰ δὲ καὶ γέγραπται· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ

ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς», συνίεμεν, ὡς εἶς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, τὸ μὲν ὦν ἀιδίως ὡς θεός, τὸ δὲ γενόμενος ἐπ' ἐσχάτων ὡς ἐνανθρωπήσας. Ἐπεὶ πῶς υἱὸς τε ἀνθρώπου ἐστὶ καὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβέβηκε; 40 Ὁ μακάριος Παῦλος γράφων Ἑβραίοις φησί· «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ.» Ὅρα, ὡς υἰοθεσίας μὲν καὶ οἱ προφητῆται ἠξιομένοι, οὗτος δὲ ὁ, ἐν ᾧ ἐπ' ἐσχάτων ἡμῖν ὁ θεὸς λελάληκεν, οὐ θετὸς υἱός, ἀλλὰ φύσει· διὸ καὶ διήρηται τῶν προφητῶν. Καὶ δῆλον· φησὶ γάρ· «Ὁν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε.» Πῶς «κληρονόμος πάντων» γίνεται ὁ, «δι' οὗ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε», εἰ μὴ θεὸς εἶη καὶ ἄνθρωπος; Καὶ καθὸ μὲν θεός, ποιητὴς ἐστὶ τῶν αἰώνων· καθὸ δὲ ἄνθρωπος, κληρονόμος καθίσταται· «Ὁς ὦν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ δι' ἑαυτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ποιησάμενος ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς δυνάμεως ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, τοσοῦτω κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσω διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.» Ὅρα, ὡς αὐτὸς ἐστὶν «ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως», «ὁ φέρων τὰ σύμπαντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ», οὗτος πάντων κληρονόμος καθίσταται καὶ τὸ τῶν ἀγγέλων ὑψηλότερον «κεκληρονόμηκεν ὄνομα». Πῶς οὖν ὁ αὐτὸς «ἀπαύγασμά τέ ἐστὶ τῆς δόξης» καὶ φέρει τὰ σύμπαντα καὶ κληρονόμος τῶν ἀπάντων καὶ τοῦ ὀνόματος καθίσταται, εἰ μὴ ὁ αὐτὸς θεὸς ὦν γέγονεν ἄνθρωπος; Οὐ γὰρ περὶ ἄλλου καὶ ἄλλου ταῦτα λέγεται, περὶ ἑνὸς δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ «ἡμῖν ἐπ' ἐσχάτων ἐλάλησεν».

41 Ἐπὶ πᾶσι τούτοις τί μέγα καὶ καινὸν καὶ ἀπόκρυφον, ὃ ταῖς γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη; Ἡ ποῖος πλοῦτος ἢ ποῖα ἀπόρρητος σοφία ἢ ποῖα ἀγάπης ὑπερβολή, εἰ δι' ἀνθρώπου ἢ σωτηρία γεγένηται; Ἡ πῶς κένωσις καὶ ἐνανθρώπησις καὶ σάρκωσις λεχθεῖν τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον, εἰ οὐ δι' υἱοῦ θεοῦ καὶ φύσει θεοῦ σεσώσμεθα, ἀλλ' ὑφ' ἑνὸς τῶν ὑπὸ φθορὰν χάριτι μεθ' ἡμῶν λαχόντος τὸ σῶζεσθαι; Εἰ δὲ καὶ μὴ κατὰ ἀλήθειαν ὁ φύσει υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος καὶ πάντα παθεῖν κατεδέξατο, ποῦ ἢ κένωσις; Πῶς ἑαυτὸν ἑταπείνωσε, ποῖα δὲ σάρκωσις τὸ μὴ γενέσθαι σάρκα; Εἰ δὲ καὶ ψιλῶ ἀνθρώπῳ λατρεῖν νῦν μετὰ τῶν ἐπιγείων τὰ ἐπουράνια καὶ γόνυ κάμπτει, πῶς οὐκ εἰς τὸ χεῖρον κατέστη τὰ πράγματα; Πάλαι γὰρ ἄνθρωποι μόνον τῇ κτίσει ἐλάτρευον, νῦν δὲ καθ' ὑμᾶς σὺν τοῖς ἐπιγείοις καὶ καταχθονίοις καὶ τὰ ἐπουράνια. Ἄλλ' ὑμεῖς μὲν τὴν ἐλπίδα ἐπ' ἄνθρωπον ἔχοντες καὶ ἀνθρώπῳ χάριτι σεσωσμένῳ λατρεύοντες ἀνθρωπολάτραι δικαίως ἂν ὀνομάζοισθε. Ἡμεῖς δὲ προσκυνοῦμεν καὶ λατρεύομεν καὶ «πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, ὁμοούσιον τῷ πατρί, πρὸ αἰώνων ἐκ πατρὸς γεννηθέντα καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς ἀειπαρθένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ σταυρωθέντα καὶ παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.»

42 Ὅτι δὲ ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ σταυρωθεὶς αὐτὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ προαιώνιος, μαρτυρεῖ πρῶτον μὲν ὁ τῶν προφητῶν θεῖος χορός. Δαυὶδ μὲν γὰρ ἀνακέκραγε λέγων· «Ὁ θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.» Ἴδου πρὸς τὸν θεὸν διαλέγεται· «Ῥάβδος εὐθύτητος ἢ Ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. Ἠγάπησας

δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.» Ἴδου σαφῶς τὸν θεόν, οὗτινος ὁ θρόνος εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνός φησι χρισθήσεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, τοῦ πατρός μὲν ὡς θεοῦ, θεοῦ δὲ αὐτοῦ ὡς καὶ σαρκουμένου καὶ ὡς ἀνθρώπου χρισμένου. Μιχαίας δέ· «Καὶ σύ, Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οἶκος τοῦ Ἐφραθα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ, καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀπ' ἡμερῶν αἰῶνος.» Τίς ἔσχε τὴν ἔξοδον ἀπ' ἀρχῆς, εἰ μὴ περὶ οὗ Ἰωάννης ὁ θεολόγος φησίν· «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος»; Καὶ πάλιν Δαυίδ· «Ὁ θεός, τὸ κριμὰ σου τῷ βασιλεῖ δὸς καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως.» Καὶ μετ' ὀλίγα· «Καὶ ταπεινώσει συκοφάντην καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ καὶ πρὸ τῆς σελήνης γενεᾶς γενεῶν.» Ταῦτα οὐ σαφῶς δηλοῖ τοῦ Χριστοῦ τὴν προαιώνιον ὑπαρξιν; Καὶ Βαρούχ· «Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. Ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.» Ἰωάννης δὲ ὁ θεολόγος καὶ εὐαγγελιστής· «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν, ὃ γέγονε.» Καὶ μετ' ὀλίγα· «Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.» Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε λέγων· «Οὗτος ἦν, ὃν εἶπον· Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν.» Πρῶτος ἦν ὡς θεὸς δηλαδή· ὡς γὰρ ἄνθρωπος μετὰ Ἰωάννην ἐτέχθη ὁ Χριστός. Καὶ πάλιν· «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.» Τίς δὲ ἐξηγήσατο εἰ μὴ ὁ Χριστός; Αὐτὸς οὖν ἐστὶν «ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός». Καὶ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος· «Κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.» Τὸ εἰπεῖν «ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ» καὶ μὴ εἰπεῖν υἱὸς θεοῦ ἀσυνάρθρως σημαίνει αὐτόν, τὸν ἓνα υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ. Καὶ αὐτὸς ὁ κύριος τῷ Νικοδήμῳ· «Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.» Πῶς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, εἰ μὴ υἱὸς θεοῦ ὢν καὶ φύσει θεὸς υἱὸς ἀνθρώπου γέγονε καὶ ἐταπεινώσεν ἑαυτόν; Τοῦτο γὰρ ἡ κατάβασις· οὐ γὰρ πέφυκε τὸ θεῖον μεταχωρεῖν ἐκ τόπων εἰς τόπους, ἀπερίγραπτον γάρ. Καὶ πάλιν ὁ κύριος, «Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνη τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.» Καὶ πάλιν Ἰωάννης· «Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστὶ· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. Ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστὶ.» Καὶ μετ' ὀλίγα· «Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.» Ταῦτα περὶ τοῦ Χριστοῦ πάντα λέλεκται. Καὶ πάλιν ὁ κύριος· «Ὁ πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτησαν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.» Καὶ πάλιν ὁ κύριος· «Ὁ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.» Καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ.» Καὶ πάλιν· «Πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν ἔχει ζωὴν αἰώνιον.» Εἰ οὖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκεν ὁ Χριστός,

πῶς ἄλλος ἐστὶ παρὰ τὸν θεὸν λόγον, τὸν τοῦ θεοῦ υἱόν; Καὶ εἰ ἢ εἰς αὐτὸν πίστις ζωὴ ἐστὶν αἰώνιος, πῶς οὐκ ἔστι φύσει θεός; Οὐ γὰρ οἱ εἰς κτίσμα πιστεύοντες ἢ εἰς προφήτην ἔχουσι ζωὴν αἰώνιον, ἀλλ' οἱ εἰς τὸν ἀληθῆ θεὸν μόνον. Καὶ πάλιν· «Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἐώρακέ τις, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακε τὸν πατέρα.» Καὶ πάλιν· «Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς.» Καὶ πάλιν· «Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον.» Εἰ μὴ ὁ αὐτός ἐστιν υἱὸς ἀνθρώπου καὶ υἱὸς θεοῦ ὁ προαιώνιος, πῶς, ὅπου ἦν τὸ πρότερον, ἀνέβη; Ἀνέβη μὲν γὰρ ὡς ἄνθρωπος, ὅπου ἦν τὸ πρότερον ὡς θεός, θεὸς ὢν ὁ αὐτὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. Καὶ πάλιν· «Ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν.» Τίς ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν ἔχει, εἰ μὴ θεὸς μόνος; Καὶ πάλιν· «Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν.» Οὐκ ἐρεῖ ποτε ἄνθρωπος· Ἐγὼ καὶ ὁ θεὸς ἓν ἐσμεν, οὐδέ· Ἐγὼ καὶ ἄγγελος ἓν ἐσμεν, ἀλλ' οὔτε ἄγγελος ἂν εἴποι· Ἐγὼ καὶ ὁ θεὸς ἓν ἐσμεν, ἢ· Ἐγὼ καὶ ἄνθρωπος ἓν ἐσμεν. Κατεξαίρετον δὲ κτίσμα οὐκ ἐρεῖ ποτε· Ἐγὼ καὶ ὁ δημιουργὸς ἓν ἐσμεν. Ἐπὶ γὰρ τῶν κτισμάτων τυχὸν ἂν εἴποι ἄνθρωπος· Ἐγὼ καὶ ἄγγελος ἓν ἐσμεν, κατὰ τὸ κτιστόν, κατὰ τὸ δοῦλον· κτίσμα δὲ τῷ κτίστη κατ' οὐδὲν ἓν. Καὶ μετ' ὀλίγα σύγκρισιν ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς θέσει καὶ οὐ φύσει θεοὺς ποιούμενός φησιν· «Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν· Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες; Εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἢ γραφή, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον· Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἶμι;» Καὶ δεικνύς, ὅτι θεὸς ἐστὶ καὶ τῷ πατρὶ ὁμοούσιος, ἐκ τῆς τῶν ἔργων ὁμοιότητός φησιν· «Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί.» Ὡς καὶ ἀνωτέρω φησίν· «Ὡσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱός, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ,» «ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστὶ. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστὶν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.» Εἰπὼν· «Ὡσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, ἐπήγαγε· «Οὕτως καὶ ὁ υἱός, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ» δεικνύς, ὅτι αὐτεξουσίως καὶ φύσει ἐστὶ ζωοποιὸς ὁ υἱὸς ὡς καὶ ὁ πατὴρ καὶ οὐ χάριτι. Εἶτα ἐπάγει· Ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ φύσει ζωοποιὸς «υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν.» Οὐκ εἶπε· Υἱὸς ἀνθρώπου λέγεται, ἀλλ' «ἔστι», καὶ «μὴ θαυμάζετε τοῦτο», φησίν, ὅτι «υἱὸς ἀνθρώπου ζωοποιεῖ». Οὗτος γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου υἱὸς ἐστὶ τοῦ θεοῦ οὐκ ὀνόματι οὐδὲ χάριτι, ἀλλὰ φύσει, ἐπειδὴ φύσει ζωοποιὸς ὡσπερ ὁ πατὴρ φύσει θεὸς ὡσπερ καὶ ὁ πατὴρ. Καὶ πάλιν πρὸς τὴν Μάρθαν· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται.» Καὶ πάλιν· «Ὁ ἐωρακώς ἐμὲ ἐώρακε τὸν πατέρα. Οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί;» Καὶ πάλιν· «Αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ, ὃν ἀπέστειλας, Ἰησοῦν.» Τοῦ Φιλίππου εἰπόντος· «Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν,» εἰδὼς ὁ κύριος, ὡς ἀμήχανον σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς θεὸν ὁρᾶν αὐθις τε ὡς ἢ αὐτοῦ ἐπίγνωσις τοῦ πατρὸς ἐστὶν ἐπίγνωσις ὡς ὁμοουσίου–τῶν γὰρ ὁμοουσίων μία καὶ ἡ αὐτὴ γνῶσις–, ἐπιπληκτικώτερον φησι πρὸς αὐτόν· «Τοσοῦτον χρόνον ἔχω μεθ' ὑμῶν καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε;» Ἔγνω μὲν γὰρ αὐτὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐπιπλήττεται ὡς μὴ θεὸν αὐτὸν πιστεῖ καὶ διανοίας ἐπεγνωκῶς ὄμμασιν. Εἰ γὰρ αὐτὸν ἐπεγνώκει θεόν, ἐπέγνω ἂν καὶ τὸν πατέρα· ὁ γὰρ ἐωρακώς αὐτόν, θεὸν δηλαδὴ, ἐπέγνω καὶ τὸν πατέρα. Οὐ γὰρ ὁ ἄνθρωπον αὐτὸν ἐπιγνοὺς μόνον ἤδη καὶ τὸν πατέρα ἔγνω· οὐ γὰρ ἄνθρωπος ὁ πατήρ.

Αὕτη δὲ ἡ γνῶσις, τὸ γινώσκειν δηλαδὴ θεὸν τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν θεόν, ζωὴ αἰώνιος ἐστὶ. Καὶ μέντοι τὸ μὴ εἰδέναι τοῦτο, θάνατος αἰώνιος. Καὶ ὁ Θωμᾶς τὸν ψηλαφώμενον ἔφη κύριον καὶ θεόν, καὶ ἐγκαλεῖται μὲν αὐτὸς ὡς μὴ πρὸ τοῦ ἑωρακέσαι πιστεύσας, μακαρίζονται δὲ οἱ μὴ ἑωρακότες καὶ πιστεύσαντες. Καὶ Παῦλος δὲ ὁ ἀπόστολος· «Ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.»

Καὶ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας· «Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον.» Καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους. «Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν ὄλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ Μωσῆν ἠξιώται καθόσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν· πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινος· ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός. Καὶ Μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὄλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων, Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ· οὗ οἴκος ἐσμεν ἡμεῖς.» Ὅρα, ὡς εἰπὼν τὸν Ἰησοῦν πεποιημένον ὡς ἄνθρωπον καὶ τῷ Μωσῆ παραβαλὼν πλείονος δόξης παρὰ Μωσῆν ἠξιώσθαι φησι, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ὁ δημιουργὸς τοῦ δημιουργήματος καὶ υἱὸς δούλου. Ὁ μὲν γὰρ Μωσῆς θεράπων θεοφόρος, ὁ δὲ Χριστὸς θεὸς καὶ δεσπότης ἔνοικος· οὗ οἴκος ἐσμεν ἡμεῖς. «Ναὸς γὰρ θεοῦ ἐσμεν, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ἡμῖν.» Θεὸς ἄρα ὁ Ἰησοῦς καὶ ποιητὴς φύσει θεός· οὐ γὰρ οἱ χάριτι καὶ μετοχῇ θεοὶ ἤδη καὶ δημιουργοί. 43 Ταῦτα πάντα περὶ τοῦ ἐκ Μαρίας τεχθέντος καὶ σταυρωθέντος λεχθέντα οὐκ ἀριδῆλως θεὸν αὐτόν καὶ ἄνθρωπον τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ἐμφαντικώτατα δηλοῖ· Ἀλλὰ τὸ σκότος τῆς κενῆς δόξης οἷα λήμη τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς τῶν αἰρετιζόντων ἐπίκειται μὴ ἔων διαυγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου. Οὐ γὰρ δύνανται πιστεῦν δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες καὶ τὴν δόξαν τοῦ μόνου θεοῦ μὴ ζητοῦντες. Ἡμεῖς δέ, οἷς ἐδόθη διὰ θεοῦ φυγοῦσι τὴν δεισιδαίμονα πλάνην μετὰ θεοῦ γενέσθαι, οὕτω νοοῦμεν, οὕτω φρονοῦμεν, καὶ οὕτω κηρύττομεν· Ἐνα θεὸν τὸν πατέρα, ἕνα θεὸν τὸν υἱόν, ἕνα θεὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἕνα θεὸν τὰ τρία σὺν ἀλλήλοις νοούμενα, θεὸν ἕκαστον καθ' ἑαυτό, ἕνα θεὸν τὰ τρία, τὸ μὲν διὰ τὴν μοναρχίαν, τὸ δὲ διὰ τὰς ιδιότητας. Μία γὰρ φύσις ἐν τρισὶ ταῖς ὑποστάσεσι, καὶ πρὸς ἕν τὰ ἐξ αὐτοῦ τὴν ἀναφορὰν ἔχει.

Διὸ εἷς θεὸς τὰ τρία, τελεία δὲ ἡ φύσις ἦτοι ἡ θεότης ἐν ἐκάστη τῶν ὑποστάσεων, διὸ καὶ ἕκαστον καθ' ἑαυτό τέλειος θεός. Εἷς θεός τὰ τρία· θεὸς γὰρ καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, εἷς θεός, ἐπεὶ καὶ ἄνθρωπος καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ οὐ τρεῖς ἄνθρωποι, ἀλλ' εἷς. Θεὸς τέλειος ἕκαστον· οὐ γὰρ δυνάμεις ἀνυπόστατοι οὐδ' εἰς ἀέρα χεόμενοι, ὁ τοῦ θεοῦ λόγος καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον, ἀλλ' ἕκαστον ἐνυπόστατόν τε καὶ τέλειον, ἵνα μὴ σύνθετος εἴη θεὸς ἐξ ἀτελῶν συγκείμενος τέλειος, ἀλλ' εἷς τέλειος ἐν τρισὶ τελείοις, ὑπερτελής καὶ προτέλειος. Πιστεύομεν δὲ καὶ ἀνευδοιάστως κηρύττομεν αὐτόν τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ πατρὸς γεννηθέντα μονογενῆ υἱὸν καὶ λόγον τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸν φύσει θεόν, τὸν δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων εὐδοκίᾳ πατρὸς συνειληφθαι ἐν τῇ παναχράντῳ καὶ παναμώμῳ μήτρᾳ τῆς ἀγίας παρθένου οἰονεῖ θεῖον σπῆρον καὶ σεσαρκῶσθαι ἀτρέπτως καὶ ἀμεταβλήτως ἦτοι ἐν ἑαυτῷ ὑποστήσασθαι σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ καὶ γεγενῆσθαι τέλειον ἄνθρωπον μετὰ τοῦ μεῖναι, ὅπερ ἦν, τέλειος θεός. Οὐ γὰρ ἄνθρωπον συνέλαβεν ἡ ἀγία παρθένος, ἀλλὰ φύσει θεόν, τὸν προαιώνιον υἱὸν καὶ λόγον τοῦ θεοῦ ἐξ αὐτῆς σαρκωθησόμενον. Ἐφ' ἐκάστης γὰρ τῶν γυναικῶν σύλληψις

γίνεται σποράς ἐξ ἀνδρὸς καταβαλλομένης, καὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς σποράς ἐστὶν ἡ σύλληψις· καὶ ἡ σπορά ἐστὶν ἡ ὑπόστασις ἅμα τῇ συλλήψει χορηγούσης τῆς γυναικὸς τὰ οἰκεῖα αἵματα καὶ συναφείας γινομένης, καὶ ἐν τῇ τοῦ ἀνδρὸς σπορᾷ ὑφισταμένων τῶν αἱμάτων, καὶ αὐτῆς τῆς σποράς γινομένης αὐτοῖς ὑποστάσεως καὶ κοινῆς ὑποστάσεως ἑαυτῇ καὶ τοῖς γυναικείοις αἵμασι τῆς σποράς γινομένης.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἀγίας παρθένου οὐχ οὕτως· οὐ γὰρ ἐκ σποράς ἀνδρὸς ἡ σύλληψις, ἀλλὰ μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἀγίας παρθένου πνεῦμα ἅγιον ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν κατὰ τὸν τοῦ κυρίου λόγον, ὃν εἶπεν ὁ ἄγγελος, καθαῖρον αὐτὴν καὶ δύναμιν δεκτικὴν τῆς τοῦ λόγου θεότητος παρέχον, καὶ τότε ἐπεσκίασεν ἐπ' αὐτὴν ἡ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου ἐνυπόστατος σοφία καὶ δύναμις, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ τῷ πατρὶ ὁμοούσιος, οἰονεὶ θεῖος σπόρος, καὶ συνέπηξεν ἑαυτῷ ἐκ τῶν ἀγνῶν καὶ καθαρωτάτων αὐτῆς αἱμάτων σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, αὐτὸς γεγωνὼς αὐτῇ ὑπόστασις. Οὕτω τε θεὸς ὑπάρχων ἐκ πατρὸς φύσει γέγονε καὶ φύσει ἄνθρωπος ἐκ μητρός. Ἔστι τε ὁ αὐτὸς τοῦτο κάκεῖνο, θεὸς τέλειος ἀληθῶς καὶ φύσει τέλειος ἄνθρωπος ἀψευδῶς, μία ὑπόστασις ἐν δυσὶν ἀδιαιρέτως ταῖς φύσεσιν. Οὐ γὰρ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα ὁμολογοῦμεν, ἀλλὰ θεὸν σεσαρκωμένον καὶ ἐνανθρωπήσαντα· «ὁ λόγος γὰρ σὰρξ ἐγένετο.» Καὶ ὄλον θεὸν καὶ ὄλον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν καταγγέλλομεν, ὄλον θεὸν μετὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ὄλον ἄνθρωπον μετὰ τῆς ὑπερθέου αὐτοῦ θεότητος. Καὶ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην δογματίζομεν. Καὶ δύο τοῦ φύσει υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ θεοῦ τὰς γεννήσεις γινώσκομέν τε καὶ καταγγέλλομεν, μίαν τὴν ἐκ πατρὸς προαιώνιον ἀσωμάτως καὶ ἀναιτίως καὶ μίαν τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου σαρκωθέντος καὶ ἐνανθρωπήσαντος, σωματικὴν τε καὶ χρονικὴν. Διὸ καὶ θεοτόκον τὴν ἀγίαν παρθένον κηρύττομεν ὡς θεὸν κυρίως καὶ ἀληθῶς ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα γεννήσασαν. Χριστοτόκον δὲ αὐτὴν ἴσμεν μὲν—Χριστὸν γὰρ ἐγέννησε—, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς θεοτόκος φωνῆς ὁ θεώλης Νεστόριος ταύτην κατεχρήσατο, οὐ χριστοτόκον, ἀλλ' ἐκ τοῦ κρείττονος ταύτην θεοτόκον κατονομάζομεν· χριστοτόκοι γὰρ καὶ ἄλλαι προφητῶν καὶ βασιλέων μητέρες, μόνη δὲ θεοτόκος ἡ ἀγία παρθένος Μαρία. Δύο δὲ τὰς φύσεις τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἴσμεν καὶ δύο τὰς φυσικὰς θελήσεις τε καὶ ἐνεργείας· ἐνεργεῖ γὰρ ἐν ἐκατέρᾳ μορφῇ καὶ θέλει τοῦθ', ὅπερ ἴδιον ἔσχηκεν μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας. Καὶ τριάδι, οὐ τετράδι, καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ λατρεύομεν, ἐνὶ πατρὶ, ἐνὶ υἱῷ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς παρθένου, τῷ αὐτῷ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐνὶ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.